

KO TE

KAHITI O NIU TIRENI.

HE MEA TA I RUNGA I TE MANA O TE KAWANATANGA.

PONEKE, TAITE, PEPUERE 8, 1917.

Panuitanga Whenua Maori hei Whenua Karauna i raro i Tekiona 374 o te Ture Whenua Maori, 1909.

(L.S.) LIVERPOOL, Kawana.
HE PANUITANGA.

NO TEMEA kua whakaritea, *inter alia*, e tekiona toru rau e whitu tekau ma wha o te Ture Whenua Maori, 1909 (ka huaina i raro nei ko "taua Ture"), me tekiona tekau ma wha o te Ture Whakatikatika Ture Whenua Maori, 1914, ki te marama kua ata oti te hoko o tetahi whenua Maori e te Karauna i raro i te mana o taua Ture, ka ahei te Kawana ki te whakaputa i tetahi Panuitanga hei whakaata kua riro taua whenua hei whenua Karauna.

A notemea kua ata oti te hoko ki te Karauna i raro i te mana o taua Ture o te whenua Maori e whakaaturia nei e te Kupu Apiti ki tenei.

Na reira, i runga i te whakaherenga me te whakatutukitanga i nga mana kua whakawhiwhia ki a au e tekiona toru rau e whitu tekau ma wha o taua Ture, me tekiona tekau ma wha o te Ture Whakatikatika Ture Whenua Maori, 1914, ko ahau, ko Arthur William de Brito Savile, Earl o Liverpool, te Kawana o te Tominiona o Niu Tireni, tenei ka panui ko te whenua e whakaaturia nei e te Kupu Apiti ki tenei kua riro hei whenua Karauna.

KUPU APITI.

HAUTURU Rawhititi E Nama 2, Tekiona 2b : E 86 nga eka; Takiwa Ruuri o Orabiri.

He mea tuku i raro i te ringa o His Excellency te Right Honourable Arthur William de Brito Savile, Earl o Liverpool, Knight Grand Cross o te Most Distinguished Order o Saint Michael me Saint George, Mema o te Royal Victorian Order, Kawana, Tino Rangatira o te Tominiona o Niu Tireni me nga Motu kei raro i tona mana; he mea whakaputa i raro i te Hiiri o taua Tominiona, i te Whare o te Kawana, i Poneke, i tenei te toru o nga ra o Pepuere, te tau o to tatou Ariki kotahi mano e iwa rau kotahi tekau ma whitu.

W. H. HERRLES,
Minita mo nga Mea Maori.

E TE ATUA TOHUNGIA TE KINGI!

Whakanekene Arai kia kaua ai e Tukuna etahi Whenua Maori ki nga Tangata Paraiwete.

LIVERPOOL, Kawana.
OTA KAUNIHERA.

I te Whare o te Kawanatanga, i Poneke, i tenei te ono o nga ra o Pepuere, 1917.

Tu ana i reira:
Ko te HONORE JAMES ALLEN HEI TUMUAKI MO TE KAUNIHERA.

IRUNGA i te kupu whakaae a te Poari Hoko Whenua Maori, e huaina nei i roto i tekiona toru rau e ono tekau ma toru o te Ture Whenua Maori, 1909, a i runga hoki i te whakaherenga o te mana mo taua mahi kua whakawhiwhia ki a ia e tava tekiona, me tekiona kotahi rau kotabi tekau ma tahī o te Ture Whakatikatika Ture Whenua Maori, 1913 (kua whakatikatikaina nei e tekiona waru o te Ture Whakatikatika Ture Whenua Maori, Whakariterite Kereeme Whenua Maori, 1916), ko His Excellency te Kawana o te Tominiona o Niu Tireni, i runga i te tohutohu me te whakaae a te Kaunihera Whiriwhiri o taua Tominiona, tenei ka whakanekene, mo nga marama tekau ma waru i te wa e whai mana ai nga Ota Kaunihera e rua i mahia i te ono o nga ra o Akubata, 1915, i kahititia i te tekau ma rua o nga ra o Aknbata, 1915, a i whakanekehia nei te whai mana o aua Ota Kaunihera ki te ono o nga ra o Pepuere, 1917, e tetahi atu Ota Kaunihera i tuhia i te toru tekau ma tahī o nga ra o Hurae, 1916, arai i nga tuku katoa mo nga whenua Maori e whakaaturia nei e te Kupu Apiti ki tenei, haunga ia te tuku ki te Karauna, ka tuwhera tera.

KUPU APITI.

TAKIWA RUURI O MANGAONE.

Poraka.

Nga Eka.
E. R. P.

Mangatainoka J Nama 4F Nama 3	240	1	18
Mangatainoka J Nama 4F Nama 4	143	3	16

J. F. ANDREWS,
Karaka o te Kaunihera Whiriwhiri.

Whakaaturanga ka tanohia hei Rori tetahi Whenua kei roto i Poraka XIV, Takiwa Ruuri o Orahiri.

aturanga, me tuku mai ki te Minita mo nga Mahi mo te Katoa, kei Poneke.

KUPU APITI.

NEA eka o nga whenua e tangohia ana: E 3 ruuri e 35 paati, ko tetahi wahi o Pehitawa Nama 2B Nama 2 (S.O. 18,908). Poraka XIV, Takiwa Ruuri o Orahiri. He puruu te kara i runga i te mapi P.W.D. 41286.

Kei roto i te Takiwa Whenua o Akarana, e ata whakaaturia ana i runga i te mapi kua maakata a kua pania ki te kara e huaina nei i runga nei, kua whakatakotoria ki te tari o te Minita mo nga Mabi mo te Katoa, Poneke, Takiwa Porowinitanga o Werengitana.

Ina hoki toku ringa, he mea tuhi ki Poneke, i tenei te tahi o nga ra o Pepuere, kotahi mano e iwa rau kotahi tekau ma whitu.

W. FRASER,
Minita mo nga Mahi mo te Katoa.

PANUITANGA KOOTI WHENUA MAORI.

KOOTI WHENUA MAORI KI KAEAO TE 2 O NGA RA O MAEHE, 1917.

Tari Kooti Whenua Maori, Takiwa o Tokerau, Akarana.

HE panuitanga tenei kia mohiotia ai ka noho te Kooti Whenua Maori ki Kaeo, a te 2 o nga ra o Maehe, 1917, ki te whakawa ki te uiui hoki i nga tikanga o nga tono e mau i te Kupu Apiti i raro iho nei, he mea tuku mai ki te Kai-rehita, ki te uiui hoki i nga tikangs o etahi atu mea e whakatakotoria tikatia mai ki te aroaro o te Kooti.

I tuhia i tenei te 1 o nga ra o Pepuere, 1917.
[Tokerau, 1917-8.]

C. P. NUTANA, Kai-rehita.

KUPU APITI.

TONO WHAKAWA WEHEWEHE.

Nama.	Kai-tono.	Te Ingoa o te Whenua.
155 Te Aorewa Patera (H. D. Harrison)	Horahora 2B 3.

TONO I RARO I TEKIONA 121 O TE TURE WHENUA MAORI, 1909.

Nama.	Kai-tono.	Te Ingoa o te Whenua.
156 Kii te Ohu	Takou Rawhiti D.

TONO WHAKATU KAI-RIWHI KI NGA PAANGA WHENUA.

Nama.	Kai-tono.	Te Ingoa o te Whenua.	Te Tangata kua mate.
157 Hone Hemi	Kaingapipiwhi 2 Raki A ..	Hemi Ribari.
158 Hekiere Taniora	Kaingapipiwhi 2 Raki A me B ..	Henare Hohepa.

WHAKAHAERE WHENUA MAORI.

Huinga o te Poari Whenua Maori o te Takiwa o Tairawhiti.

Kihipane, 3 o Pepuere, 1917.

HE panuitanga tenei kia mohiotia ai ko nga take e whakahuatia ana i roto i te Kupu Apiti kua tuhia ki raro nei, ka uiua a te huinga o te Poari Whenua Maori o te Takiwa o Tairawhiti ka tu ki Kihipane, a te Turei, te 6 o nga ra o Maehe, 1917, a te 10.30 o nga haora i te ata, a muri tata atu ranei ina watea i etahi atu o ona raruraru.

[T, 1917-2.]

R. N. JONES, Perehitini.

KUPU APITI.

TONO KIA WHAKATURUTUTIA NGA TUKUNGA HOKO.

Nama.	Nama o te Pukapuka.	Te Ingoa o te Whenua.	Nga Ingoa o nga Tangata e whai tikanga ana ki taua whakahaerenga.
59	421	Tawhiti 1E 1A	Turu Raerena me Keti Raerena ki a Arthur Henry Smith.
60	423	Repongaere 4H 2C	Wiremu Hatea raua ko Harata te Wharengajo ki a David Hair me William Alexander Hair.
61	424	Whangara L Nama 3x 1	Apikara Tupara ki a Helena Henrietta Fraser.
62	425	Repongaere 4H 2C	Maraea Paku ki a David Hair me William Alexander Hair.
63	426	Tokomaru B 10B	Tamati Rehua ki a John Green.
64	427	Waikanae 1B, Tekiona 80	Mikaera Parekeiha me Heni Materoa ki a Lucy Tucker.

TONO KIA WHAKATUTURUTIA NGA TUKUNGA HOKO.

Name	Nama o te Pukapuka.	Te Ingoa o te Whenua.	Nga Ingoa o nga Tangata e whai tikanga ana ki taua whakahaerenga.
65	429	Kaiti 336b Nama 1 ..	Irimana Waipara, Wetini Rikirangi, Keriana Ria, Rongi Rikirangi, Pute Rikirangi, Erana Ahahu, Petera Iwiore ki a John Harold Kane.
66	430	Whangara L Nama 2 ..	Hoani Noanoa, Mateora Noanoa, me Heni Noanoa ki a Thomas Fraser (taitama).
67	431	Whangara K 3 B 5 (wahi)	Rawiri Karaha me Mihi Pahura ki a Archibald Douglas.
68	432	Whangara N Nama 1c ..	Ropata Whano, Ruihi Whano, Tame Whano, Keita Whano, Emi Miria Potango, me Materoa Noanoa ki a Mary Elizabeth Knox.
69	433	Makarika D ..	Mate Tahora, ara Hamiora Mate Tahora, ki a Marjorie Fownes Porcher.
70	434	Puninga 7C ..	Hami Mataora, Renata Tupeka me Hariata Repa ki a George Godfrey Duncan MacDonald.
71	435	Rotokautuku 2D ..	William Leonard Parker ki a Athel Lewis Kemp.
72	436	Kahaatureia 2A ..	Heni Mete ki a Myra Powdrell.
73	437	Whareongaonga C 12, Tekiona 6 ..	Rare Toheriri ki a Herbert Bartlett.
74	438	Orangitirohia 15A ..	Horiana, ara ko Morehu Hamlin ki a Charles Hamlin.
75	438	Orangitirohia 15A ..	Paora Hoetawa, Ereti Hoetawa, Merekete Hoetawa, me Puku Waata ki a Phillip Henry Summerfield.
76	440	Whakapau 3A ..	Paora Koroua, ara Paora Ko, me Ereti Okeroa ki a Phillip Henry Summerfield.
77	441	Whangawehi 1B 6K ..	Pohiro Hekiera ki a Mary Miller.
78	442	Pipiwhakao 2B 3 ..	Wiremu Hoeta, Mere Kiki, Tapine te Pajho, Hobipene Wi, Hipora Niania, Te Otene Tawhaitari, are Tawhaitiri, me Te Otene Tawhaitari ki a Eva Reynolds.
79	443	Pipiwhakao 2B 4B ..	Mereana Hamure ki a Eva Reynolds.
80	444	Pipiwhakao 2B 4C 1 ..	Whetu Kara, ara Kahutia, ki a Eva Reynolds.
81	445	Tawapata Raki 2, Wahanga 4 ..	Mihi Whaanga, Katerina Whaanga, me Tuahine Runga ki a Mary Miller.
82	446	Moutere 1, Wahanga 4 ..	Rangi Ehu ki a Mary Miller.
82a	..	Ruinga 3A ..	Hemi Ngarangikatuku, Hemi Porou, me Wi Kaipuke ki a Jane Gibson.
82b	..	Puninga 3B ..	Hemi Porou me Wi Kaipuke ki a Jane Gibson.

TONO KIA WHAKATUTURUTIA NGA TUKUNGA RIHI.

Name	Nama o te Pukapuka.	Te Ingoa o te Whenua.	Nga Ingoa o nga Tangata e whai Tikanga ana ki nga whakahaerenga.
83	221	Tutackuri 1C 5A ..	Puna Kihirini, ara ko Puna Whatuira ki a Mokena Kihirini me Neri Kihirini.
84	222	Waihouru Nama 2 ..	Haromi Oriki ki a Charles Gibson.
85	223	Nuhaka 2D 2C 4 ..	Morehu Hautai, Makero Hautai, me Himiona Pencha ki a Hori Ngawai me Tiemi Mete.
86	224	Whataupoko (wahi) ..	Mikaere Parekeha me Heni Materoa ki a William Douglas Bell me Thomas Bell.
87	225	Nuhaka 2E 3C 6 ..	Watene Hatepe, Ihaka Maihi Whaanga, Hira Mane, Hirini Kino, Heneriata Paku, Koroniria Ratau, me Tawa Tiwai ki a Niri Whaanga.
88	226	Whareongaonga C 11b Nama 4 ..	Maku, ara ko Mihi Maku, Maku Ngarangi ki a Tame Patereti.

TONO KIA HUIHUI MAI NGA TANGATA I RARO I WAHI XVIII O TE TURE WHENUA MAORI, 1909.

Name	Nama o te Pukapuka.	Te Ingoa o te Whenna.	Te Ahua o te Take hei Whiriwhiri ma te Huinga.
89	337	Tihiomanono (wahi) ..	Rihi ki a Riwal Rangjhuna.
90	338	Hercheretau B 7 ..	Rihi ki a Pora Hakere.
91	339	Kopua A ..	Rihi ki a John MacAndrew.
92	340	Hereheretau B 2 ..	Rihi ki a Patu te Rito.
93	341	Hercheretau B 2 ..	Rihi ki a Te Rauua Hape.
94	343	Mangawhariki 1H ..	Rihi ki a Joesph Clarke.

NGA MOTINI I PAAHITIA E NGA HUIHUNGA O NGA TANGATA NO RATOU TE WHENUA I RARO I WAHI XVIII KIA WHAKATUTURUTIA.

Name	Nama o te Pukapuka.	Te Ingoa o te Whenua.	Te Ahua o te Tono.
95	306	Tutuhinau Nama 1B ..	Rihi ki a Tuta Ngarimu.
96	331	Mangawhariki 4A ..	Rihi ki a Hati Whangapirita.
97	332	Matahiia Nama 2 ..	Rihi ki a James Joseph Spratt.
98	311	Pahitaua Nama 1 ..	Hoko, rihi ranei ki a Himiona te Owai raua ko Tuhaka Fox.
99	310	Pahitaua Nama 4 ..	Hoko, rihi ranei ki a Himiona te Owai me Tuhaka Fox.
100	291	Pukemanuhiri ..	Rihi ki a Hihi Haerewa.
101	334	Takarararoa 2 ..	Hoko ki a Agnes Clementina Bowen.
102	328	Ahirau 2G ..	Hoko ki a James Edward Benson.
103	333	Pipiwhakao 2B 4D ..	Hoko ki a Eva Reynolds.

ERA ATU AHUA TONO.

Name.	Nama o te Pukapuka.	Te Iugoa o te Whenua.	Te Ahua o te Tono.
104	319	Tuahu 3D Nama 1	Kia whakakorea te Ota Kaunihera here i raro o Wahi XVI o te Ture.
105	320	Nuhaka 2D 2B	Kia whakakorea te Ota Kaunihera here i raro o Wahi XVI o te Ture.
106	321	Tokomaru H	Kia whakamanaia te mokete a Hemi Kaipau Ratapu ki te Peeke o Niue Tiren.
107	323	Nuhaka 2E 3A Nama 4 me Nama 16	Kia whakakorea te Ota Kaunihera here i raro o Wahi XVI o te Ture.

Whakaaturanga ka tu he Huinga o nga Tangata no ratou a Omahu 2a Nama 2b i raro i Wahi XVIII o te Ture Whenua Maori, 1909.

REKUREIHANA NAMA 52.

TENEI te Poari Whenua Maori o te Takiwa Whenua Maori o Ikaroa ka whakaatu ka tu he huinga o nga tangata no ratou a Omahu 2a Nama 2b, i runga i te whaka-haerenga o Wahi XVIII o te Ture Whenua Maori, 1909, ki Hehitangi a te Taite, te 22 o nga ra o Pepuere, 1917, a te 2 o nga haora i te awatea, hei whiriwhiri i te motini e whai ake nei:

"Ko taua whenua tona rahi e 23 eka e 38 paati me hoko atu ki a John Thomas Blake mo te moni kaua e hoki iho i te wariu a te Kawanatanga o naianei."

I tuhia ki Poneke i tenei te 7 o nga ra o Pepuere, 1917.

M. GILFEDDER (Kiriheteta),
Perehitini.

Whakaaturanga ka tu he Huinga o nga Tangata no ratou a Nihi Nama 2 i raro i Wahi XVIII o te Ture Whenua Maori, 1909.

REKUREIHANA NAMA 52.

TENEI te Poari Whenua Maori o te Takiwa Whenua Maori o Tokerau ka whakaatu ka tu he huinga o nga tangata no ratou a Nihi Nama 2, i runga i te whaka-haerenga o Wahi XVIII o te Ture Whenua Maori, 1909, ki Kaikohe a te Wenerei, te 28 o nga ra o Pepuere, 1917, a te 10 o nga haora i te ata, hei whiriwhiri i te motini e whai ake nei:

"Ko taua whenua me hoko ki a Effie May McBeth, o Punakitere, mo £1 i te eka mo te wariu ranei o naianei a te Kawanatanga, ara mo te mea o enei i rahi ake i tetahi."

I tuhia ki Akarana i tenei te 5 o nga ra o Pepuere, 1917.
T. H. WIRIHANA,
Perehitini.

Whakaaturanga ka tu he Huinga o nga Tangata no ratou a Taraire Nama 2m i raro i Wahi XVIII o te Ture Whenua Maori, 1909.

REKUREIHANA NAMA 52.

TENEI te Poari Whenua Maori o te Takiwa Whenua Maori o Tokerau ka whakaatu ka tu he huinga o nga tangata no ratou a Taraire Nama 2m, i runga i te whaka-haerenga o Wahi XVIII o te Ture Whenua Maori, 1909, ki Kaikohe a te Wenerei, te 28 o nga ra o Pepuere, 1917, a te 10 o nga haora i te ata, hei whiriwhiri i te motini e whai ake nei:

"Ko taua whenua me hoko ki a Richard Nathan, o Wbananaki, tangata mahi paamu, mo te moni £1 i te eka mo te wariu ranei o naianei a te Kawanatanga, ara mo te mea o enei i rahi ake i tetahi."

I tuhia ki Akarana i tenei te 5 o nga ra o Pepuere, 1917.
T. H. WIRIHANA,
Perehitini.

WHAKAATURANGA I NGA TIKANGA E URU AI TE MAORI HEI HOIA.

WHAKAMARAMA KI NGA MAORI E HIAHIA ANA KIA URU HEI HOIA.

(1.) Te Ritenga o te Whakauru.

ME tono ki te Recruiting Officer, a mana e tuhituhi nga kupu mo roto i te Kaari Rehitatanga e tuku atu ki te Tari mo te Whawhai. Kia tae atu te kupu a te Tari kia haere te tangata e whakauru ana i a ia kia tirohia e te takuta, hei reira ra ano ia whakarere ai i tana mahi i whiwhi oranga ai ia mona.

(2.) Tirohanga e te Takuta.

A tona wa ka tae atu he kaari ki te tangata e whakauru ana hei hoia hei whakaatu ki a ia i te taima me te kainga e

tirohia ai ia e te takuta. Ki te paahitia ia ka tukuna atu ia i reira tonu ki te puni hoia (camp).

(3.) Ki te Hikitia te Kainga Noho.

Ki te haere te tangata e whakauru ana hei hoia ki tetahi atu kainga noho ai, me whakaatu mai e ia ki te Tari te ingoa o te kainga. Ki te haere ia ki tetahi atu takiwa me rehita ia ki taua takiwa.

(4.) Nga Tikanga o te Whakauru.

Ki te uru te tangata ka mau tonu ia hei hoia a mutu noa te whawhai a tae noa ki te wa e hoki mai ai ki Niue Tiren tiaatingia ai.

(5.) Te Oati ki te Kingi.

Ko ia hoia me oati i te Oati Piri Pono ki te Kingi, a me haina rawa i te pukapuka pera kua oti te whakarite.

(6.) Etahi Tikanga.

Ko te pakeke o te tangata hei te rua tekau tau tae atu ki te wha tekau tau.

Ko te teitei o te tangata kaua e poto iho i te 5 putu 4 inihī. Ko te taumaha kaua e nuku atu i te tekau ma toru toone. Me tangata totika mo te whawhai.

(7.) Tirohanga e te Takuta.

Ko te titiro e te takuta he kowhiti i nga tangata maia, tangata ora, e rite ana mo te whawhai, ara i nga mea kaore he mate o te timana, o nga karu, o nga taringa; kaore he whaturama, kaore he hukiki, a e ora ana nga niho hei ngangau i ana kai.

(8.) Nga Pu me nga Kakahu.

Ma te Kawanatanga o Niue Tiren e whakarite, kaore he utu.

(9.) Ko te Itu mo te Hoia.

Ko te utu mo nga hoia e uru ana ki te Expeditionary Force i te marama tuatahi i te puni (camp) ko te utu ano e utua nei ki nga hoia o te Territorial Force, ara kia 4s. i te ra mo te paraiwete. Ko tenei moni ka whakaputaina ki ia hoia i ia tekau ra i ia tekau ma rimu ra ranei.

Ka pau te marama tuatahi ka whakanukuhia ake te moni kia rite ki te moni e utua ana ki nga hoia o te Expeditionary Force, ara kia 5s. i te ra mo te paraiwete. Ka tangohia i roto i tenei moni nga moni e whakaritea e te hoia kia utua ki tetahi atu tangata.

Ina eke ki runga ki te kaipuke hari i nga hoia ki te whawhai e 2s. tonu te moni mo te ra e whakaputaina, ko te toonga, ara te 3s. i te ra, mo hemea kaore ano i whakaritea e te hoia kia utua ki tetahi atu, ka puritia taihoa e whakaputaina tana hoia, ara kia tiaatingia ra ano ia, kia hoki mai ra ano ranei ki Niue Tiren; ki te mate te hoia ka whakaputaina tana moni ki tana nui tata i runga i ta te ture.

(10.) Kereeme a nga Whanaunga tata mo tetahi Oranga.

Ina tae ia hoia ki te puni (camp) me haina ia i tetahi puka puka whakamana i te Tari mo te Whawhai ki te tango i tetahi taha o tana moni kua whakatoea ra, i te hawhe ranei o tana moni, hei oranga, ina tonoa, mo ona whanaunga tata e noho kore oranga ana. "Whamere" tona tikanga ko te wahine, ko nga matua, ko nga tamariki ranei a tana hoia, ko tetahi tangata ranei i whakatana ki a ia, a muri atu ranei whakataua ai ki a ia, tetahi ota-oranga i raro i te Ture mo nga Tangata Rawa-kore. 1910.

CONTENTS.

LANDS—	PAGE
Declaring Native Land to be Crown Land ..	55
Extending Prohibition of Alienation of certain Native Lands to Private Persons ..	55
Taking Land for a Road ..	56
NOTICES—	
Sitting of the Native Land Court at Kaero ..	56
Meeting of the Taarawhiti Maori Land Board at Gisborne	56-58
Meetings of Assembled Owners—	
Ikaroa District	58
Tokerau District	58
Instructions to Maoris desiring to enlist: How to do so	58